

uodet 1901-1947 (maailmansodat)

1900-luvun alkupuoliskon kaksi suurta maailmansotaa aiheuttivat lukemattomia rekonstruktivista plastiikkakirurgiaa tarvitsevia vammoja. Näin tämä kirurgian ala pääsi voimistumaan, ja kehitys oli voimakkainta länsimaissa, varsinkin Englannissa, missä ilmapiiri oli edullisin. Rekonstruktioitarve toi puolestaan esille lahjakkaita kirurgeja, jotka kehittivät alaa edelleen.

Richard Faltin oli saksalais-suomalais-puolalais-skotlantilaista sukua, syntyi Viipurissa vuonna 1867, valmistui lääkäriksi 1894, väitteli tohtoriksi 1896 ja tuli kirurgian dosentiksi 1902. Hän oli viimeinen af Schulténin oppilas ja itse Helsingin Yliopiston ylimääräinen kirurgian professori vuodet 1917-35. Kansainvälisesti tunnetuksi hän tuli etupäässä sotakirurgina ja kasvotraumatologina, joka palveli kirurgina yhteensä seitsemässä eri sodassa, aina Kreikan - Turkin sodasta (1897), johon hän tosin ehti juuri varsinaisten sotatoimien loppuessa, Venäjän - Japanin sodasta (1904-05) ja ensimmäisestä maailmansodasta (1914-18) sekä vapaussodasta (1918) Italian - Abessinian sotaan (1936), talvisotaan (1939-40) ja jatkosotaan (1941-44) asti - aina häviävällä puolella. Tämä sai jotkut koiranleuat jatkosodan aikana ehdottamaan, että hänet olisi lähetettävä Neuvostoliiton puolelle.

Jo Mantshuriassa Faltin kiinnostui kasvovammoista. Ensimmäisessä maailmansodassa hän toimi Suomen Punaisen Ristin lähettämän ambulanssisairaalan johtajana Venäjän länsirintamalla pääasiassa Liettuassa. Hänen johdossaan yksikkö muodostui pian laajalti tunnetuksi kasvotraumatologian keskuksiksi, jossa muut venäläiset sotakirurgit kävivät saamassa oppia. Siellä hänet nimitettiin jopa sotakirurgiyhdistyksen kunniapuheenjohtajaksi. Hän kehitti erityisesti keskikasvojen murtumien immobilisointi- ja traktiomenetelmiä sekä rekonstruktioita (Wallgren 1967), ja kirjoitti niistä useita tutkimuksia venäjäksi, sekä ruotsiksikin kasvovammoista n. 100-sivuisen, 2-osaisen artikkelin, jossa oli jo 44 valokuvaakin ja 10 kaaviopiirrosta (1918). Tähän teemaan hän palasi julkaisussaan vielä 76-vuotiaana (1944).

Suomessa Faltin eli koko elämänsä sen ajan kuuluisimman suomalaisen kirurgin, vakinaisen professorin Ali Krogiuksen varjossa. Tämä oli selvästi suuntautunut sisäelinkirurgiaan, joka tällöin eli voimakasta kehityskauttaan (Krogius 1914). Faltin ei mitenkään salannut sitä, ettei hän koskaan ollut tullut toimeen Krogiuksen kanssa; niin erilaiset he olivat luonteiltaan. Silti he antoivat arvoa kolleegoina toistensa työlle (Faltin 1962, Rosén 1967, v.Bonsdorff 1978). Faltin sairasti psoriasista, joka ajoittain vaivasi niin, että hän jopa harkitsi kirurgiasta luopumista. Ilmeisesti se aiheutti myös ongelmia leikkausaseptiikassa. Oppilaalleen, omalle opettajalleni prof. Aleksander ("Saku") Klossnerille (1968) hän sanoi viiden (myöhemmin kaksi lisää) oppilaistaan olevan professoreja, muttei tiennyt, olivatko he menestyneet sen takia vai siitä huolimatta, että olivat hänen oppilaitaan.

Mitä pidemmälle aika on kulunut, sitä paremmin on opittu arvostamaan Faltinia. Hän opetti Yliopistossa 45 vuotta, alkoi ensimmäisenä lääketieteellisessä tiedekunnassa vuonna 1907 luennoida suomeksi (Klossner 1968), perusti Suomen Kirurgiyhdistyksen 1926, toimi SPR:ssä 55 vuotta vastuunalaisilla paikoilla, puheenjohtajasta alkaen, ja ideoi myös 1932 valmistuneen Punaisen Ristin Sairaalan (Töölön klinikka). Monipuolisena kulttuuripersonallisuutena, joka puhui vapaasti kuutta kieltä, hänellä oli ystäviä ympäri maailmaa. Husukessa on sir Harold Gillies'in tunnettu kasvojen sotavammoja käsittelevä plastiikkakirurgian käsikirja (1920), jonka tekijä on omakätisesti omistanut Richard Faltinille ja kaikille haavoittuneiden ystäville Suomessa. Taitavana piirtäjänä hän kuvitti sairauskertomuksiin potilaan vammat ja hoidon, ja opiskeli vielä eläkkeellä ollessaan Yliopistossa kuvaamataiteita. Hänen jo nuorena lääkärinä tekemänsä anomus Duodecimin jäsenyydestä evättiin "liian ruotsalaisena"!

Ilmeisesti isältään, joka oli musiikin opettaja (professori h.c.), hän oli perinyt musikaalisuuden, ja soitti viulua kamariorkesterissa. Jean Sibelius valittiin kamarimusiikkiseuran ensimmäiseksi kunniajäseneksi, Faltin toiseksi (Rosén 1967). Vasta hiljakkoin hänen SPR:lle testamenttaamansa aito Stradivarius myytiin pois. Taiteellisena hän oli perusluonteeltaan herkkä ja helposti haavoittuva, mutta ei yleensä näyttänyt tunteitaan, vaan piti aina tietyn etäisyyden muihin. Erakkona hän vältti seuraelämää ja rajoitti lähiystävänsä suppeaan soittajien, kala- ja erämiesten piiriin. Näihin kuuluivat eri aikoina m.m. edellä mainittu Estlanderin oppilas Leopold Krohn, Jean Sibelius, P.E. Svinhufvud, A. Gallen-Kallela ja C.G.E. Mannerheim. Kaksi viime mainittua olivat jo hänen koulutovereitaan. Tässä yhteydessä kerrottakoon, että kouluaikanaan pyydystämistään rotanhännistä valmistamillaan kynän tupilla

Faltin ansaitsi enemmän taskurahoja kuin Akseli Gallén piirroksillaan.

Faltinin suvussa esiintyi paranoiaa, minkä takia hän ei halunnut lapsia eikä siksi koskaan avioitunut. Tätä hän vanhempana tosin kovasti katui (1962, Klossner 1968, Soivio, henkilökohtainen tiedonanto). Muistelmissaan, jotka julkaistiin vuonna 1962 hänen jo kuoltuaan, hän sanoo suvustaan: "Pitkän elämäni varrella olen havainnut, ettei ole onnellista, vaan usein suorastaan vahingoksi, jos germaaninen ja slaavilainen veri sekoittuvat". Sekä hänen että Szymanowskin elämäntyötä ajatellen tätä on vaikea uskoa todeksi. Fanaattisena antinikotistinä ja alkoholiinkin nähden hyvin pidättyväisenä hän kertoo muistelmissaan Abessinian sotaretkeltä: "Jälleen kerran sain todistuksen siitä, että tupakoitsijalle tärkeintä elämässä on tupakan saanti. Milloin tahansa voi syntyä tilanne, jolloin hän muutamasta savukkeesta on valmis pettämään velvollisuutensa, vaikka koko maailma tuhoutuisi. Alkoholiin taipuvainen henkilö voi hänkin olla epäluotettava, mutta harvoin hän sentään vaipuu niin alas. Ihminen, joka tarvitsee sekä tupakkaa että alkoholia, ei ole paljon arvoinen retkillä, joilla vaaditaan tekemään kaikkensa."

Opettajaltaan af Schulténilta Faltin lienee perinyt huolehtivan asenteensa potilaisiinsa. Hänellä oli tapana itse kiertää osastolla joka aamu, viikonloppuinakin, jolloin hän aina vaati oman asistenttinsa läsnäoloa (Soivio 1967b). Usein hän kävi osastolla iltaisinkin. Eräs hänen ystävänsä toi hänelle kerran jalkansa katkaisseen koiransa, ja pyysi Faltinia ampumaan sen. Vastaus kuului: "Minulla ei ole tapana ampua potilaitani, ei edes niiden hankalia omaisia" (Berggren 1967).

Klossnerin mukaan (1963,1968) Faltin oli kiistattomasti tämän maan plastiikkakirurgian luoja ja kehittäjä. Vaikka hänen nimeensä ei suoranaisesti yhdistetä mitään esim. leikkausmetodia, hänen merkityksensä plastiikkakirurgian kehitykselle koko Pohjoismaissakin oli huomattava. Erään onnittelusähkeensä Faltinille Ruotsin plastiikkakirurgiyhdistys osoitti "Pohjoismaisen plastiikkakirurgian nestorille" (Pontén 1997). Pohjoismaiden ensimmäinen plastiikkakirurgian professori (Uppsalan Yliopistossa vuosina 1960-77) ja opettajani Tord Skoog kertoi tullessa erikoistumisestaan miettiessään vuonna 1946 Suomeen tutustuakseen Faltinin plastiikkakirurgiaan ja ranskalaisen Leriche'n kehittämään sympaticuskirurgiaan Martti Hämäläisen luona Kuopiossa. Faltinin ja Soivion luona hän kiinnostui niin, että lähti Kuopiosta kesken pois, palasi takaisin

Helsinkiin, ja päätti ryhtyä plastiikkakirurgiksi. Hän piti Faltinia ja Soiviota oppi-isinään (1974, Hogeman ja Johanson 1977), ja oli sittemmin myös Kirurgiyhdistyksen kunniajäsen. Hän katsoi että Faltin olisi vielä paljon kuuluisampi, jos hän ei olisi julkaissut huomattavaa osaa tutkimuksistaan venäjäksi ja ruotsiksi, vaan suurilla länsimaisilla kielillä. Faltinin tieteellinen tuotanto käsitti yli 150 julkaisua, joista lähes kolmasosa oli plastiikkakirurgisia.

län myötä Faltinin kiinnostus plastiikkakirurgiaan vain kasvoi. Velvollisuudekseen hän koki af Schulténin oppilaana vaalia jo Estlanderin alkamaa plastiikkakirurgista perinnettä Suomessa (1935b). Wallgren, hänen työtoverinsa ja alaisensa ensimmäisessä maailmansodassa, kirjoitti muistosoanoissaan , että "sotakirurgisen toimintansa seurauksena Faltin löysi plastiikkakirurgina alan, joka täysin sopi yhteen hänen taipumuksensa kanssa" (1953). Jo 1920-luvulla hänen klinikkaansa tosiasiaassa keskittyivät rekonstruktiiiviskirurgiset tapaukset koko maasta (Soivio 1967). Maininnat, joiden mukaan Faltin olisi käyttänyt pyöreää vartta (rund stilus - makkaroplastia) jo vuonna 1914, ja Soivio yhdessä hänen kanssaan korjannut ensimmäisenä Suomessa progenian 1930 (Scheinin ja Häyry), lienevät virheellisiä. Historian katsauksessaan (1937) Faltin tosin kertoo käyttäneensä pyöreää vartta jo maailmansodan aikana, mutta metodia koskevassa esityksessään vuonna 1928 hän sanoo soveltaneensa sitä heti, kun oli tutustunut sen kehittäjien, Odessalaisen silmälääkäri Filatovin (1917) ja brittiläisen plastiikkakirurgi Gillies'in (1920) julkaisuihin. Filatovin prioriteetti on kiistaton, mutta lähes samanaikaiset Aymard (1917) ja Ganzer (1917) on yleensä unohdettu. Soivio taas valmistui lääkäriksi vasta vuonna 1933, ja tuli Kirurgille v.t. apulaislääkäriksi 1934. 15.12.1934 Faltin leikkasi acromegaliapotilaan vaikean progenian, jonka Soivio julkaisi (1935, 1967b), sanoen sen olleen ensimmäisen Kirurgisessa Sairaalassa. Z-plastiasta Faltin antaa tunnustusta venäläiselle Limbergille, ja sanoo käyttäneensä sitä vuodesta 1927 alkaen. Pietarissa oman koulukuntansa kasvattanut Limberg, jonka olen vielä itsekin tavannut, kirjoitti erinomaisen kirjan kielekkeiden geometrisista periaatteista (1946). Jo 1930-luvun alussa Faltin luopui osaihon siirteistä kasvojen alueella kokoihon hyväksi. 1930 hän julkaisi jo vuonna 1913 kehittämänsä menetelmän vaginan rekonstruoimiseksi eristetyistä, vaskulaarisesta ohutsuolen osasta.

Vaikka hän alunperin oli traumatologi, hänen erityisen mielenkiintonsa kohteeksi jo 1920-30-luvuilla tulivat huuli-suulakihalkiolapset. Sairaalalaitoksen laajenemisen myötä näiden hoito oli vähitellen hajonnut ympäri maata, eikä kukaan näyttänyt olevan kiinnostunut heistä (Klossner

1968). Faltin tajusi jo varhain keskitetyn hoidon merkityksen tällä vaikealla alalla, samoin kuin kirurgien ja hammaslääkärien yhteistyön arvon (1923, 1934, 1935), ja halusi perustaa keskuksen, jossa kirurgisen hoidon lisäksi olisi mahdollisuus sekä hammashoitoon että puheopetukseen. Vuonna 1934 Kirurgiyhdistys asetti kirurgeista ja hammaslääkäreistä koostuvan komitean pohtimaan halkiohoidon ajanmukaistamista (Faltin 1935b).

Mainittakoon, että varsinkin puheen suhteen hoitotulokset olivat edelleen huonot. Äyräpää totesi vielä vuonna 1925, ettei ollut nähnyt yhtään leikattua suulakihalkiopotilasta, joka olisi puhunut hyvin, ja katsoi leikkauksen ainoaksi hyödyksi sen, ettei ruoka enää valunut ulos nenästä. Hän sanoi hoitaneensa 42 vuoden aikana lähes kuukausittain menestyksellisesti halkiopotilaita obturaatoriproteesilla, ja kertoi naispotilaastaan, jolla oli jo lapsiakin, ilman että mies olisi edes tietänyt mitään hänen halkiostaan (!?). Hän kehitteli edelleen obturaattoreita (Alopaeus 1908), joita tosin jo em. Parén oppilas, hugenottikirurgi Franco Pariisissa oli ensimmäisenä käyttänyt halkioissa 1500-luvulla.

Huonojen puhetulosten vuoksi Schönborn Saksassa kehitti velopharyngoplastian (1876). Palmén esitti vuonna 1925 kolme tällä metodilla leikattua potilastaan, ja mainitsi paraffiiniruiskeitakin käytetyn nenänielun takaseinän eteen työntämiseksi. Äyräpää (1925) katsoi velopharyngoplastian soveltuvan erityisesti submukoottisiin halkioihin. Sekä hän että Faltin korostivat hammashoidon tärkeyttä, ei vain hampaiden, vaan myös koko leukojen kasvun ohjauksessa. Faltin totesi myös, että vaikka joillakin leikkausmenetelmillä saatiin hyvä primaaritulos, arpikudos ja kasvuhäiriöt saattoivat pilata sen täysin aikuisikään mennessä.

Eläkeikänsä lähestyessä Faltin alkoi huolestua plastiikkakirurgian tulevaisuudesta. Vasta nuorimman oppilaansa Atso Soivion hän sai tosissaan kiinnostumaan alasta, ja vähän ennen siirtymistään eläkkeelle vuonna 1935 lähetti hänet Pariisiin sen ajan ehkä kuuluisimman halkiokirurgin, Victor Veau'n luokse oppiin, ainoana suosituksenaan (?) käyntikorttinsa, jonka hän oli vahvistanut takapuolelle kirjoittamallaan omakätisellä nimikirjoituksellaan (Soivio 1967b). Veau oli kehittänyt omat leikkausmetodinsa, jotka entistä paremmin huomioivat suulaen toiminnan ja puheen (1931, 1938). Soivio kertoi Veau'lla olleen narttukoiran, jolla oli huulihalkio. Hän yritti kauan löytää uroksen, jolla olisi sama anomalia, nähdäkseen, tulisiko jälkeläisillekin tämä

vika. Lopulta Wienistä oli löytynyt sellainen, ja Veau teki koirineen varta vasten matkan sinne, mutta pentuja ei kaikesta huolimatta syntynyt.

Atso Ismari Soivio syntyi Tampereella vuonna 1904 ja sai kirurgian erikoislääkäriin oikeudet 1937, eli vasta opettajansa Faltinin siirryttyä eläkkeelle. Hänen palattuaan Pariisista 1936 kolleegakuntaa kehoitettiin lähettämään halkiopotilaat hänen hoitoonsa Kirurgiseen sairaalaan, jossa hänen uusi esimiehensä prof. Tauno Kalima järjesti 8 hoitopaikkaa heitä varten vuonna 1937.

Kauppias Jaakko Bascharoff aikoi lahjoittaa omaisuutensa muualle, mutta Soivion ansiosta hän muutti mielensä ja määräsi sen Suomen Punaiselle Ristille vuonna 1936 rahastoksi halkiohoidon kehittämistä varten (Soivio, henkilökohtainen tiedonanto). Rahaston tarkoituksen toimeenpanemiseksi SPR asetti jo seuraavana vuonna komitean, jonka muodostivat Faltin, Soivio ja SPR:n pääsihteeriksi eversti G. Taucher. Ryhdyttiin keräämään tietoja potilaskortistoa varten. Faltin sai Suomen foniatrian uranuurtajan, tri, sittemmin prof. Lennart Sjöströmin (joka toimi vielä allekirjoittaneenkin opettajana) kiinnostumaan asiasta. Rouva Ebba Jakobsson-Lilius lähetettiin vuonna 1937 stipendiaattina tutustumaan Kööpenhaminaan Statens Institut for Talelidende-nimiseen laitokseen, johon Tanskassa jo tällöin oli keskitetty halkiopotilaiden puheopetus.

Vielä saman vuoden syksyllä pidettiin 5 viikon puheopetuskurssi potilaille. Helsingin kaupunki luovutti SPR:n käyttöön halkiolasten puheopetusta varten tilapäiseksi lastenkodiksi ns. Koleraparakin, joka sijaitsi nykyisen Kauppakorkeakoulun paikalla. 1938 siellä pidettiin jo kaksi kahden kuukauden pituista puhekurssia 7-14-vuotiaille. He saivat opetusta 18 tuntia viikossa. Ensimmäisen kurssin kymmenestä oppilaasta yksi oppi puhumaan täysin selvästi, kolmen puhe parani huomattavasti ja muidenkin tyydyttävästi. Toinen kurssi keskeytyi tulirokkoepidemian takia. 1939 aikuisille ja lapsille oli erilliset kurssit. Soivio mainitsee (1967b) jo Koleraparakista käytetyn lapsia myös leikkauksissa Duodecimien sairaala Mehiläisessä. Vuonna 1938 Soivio teki opintomatkan Euroopan halkiokeskuksiin, minkä jälkeen toimikunta teki Lääkintöhallitukselle ehdotuksen halkiokirurgian keskittämisestä Kirurgiseen Sairaalaan, kun taas SPR vastaisi puheopetuksesta ja muusta jatkohoidosta (SPR 1937-1939).

Vuonna 1939 alkoi kuitenkin talvisota, ja halkiolasten leikkaukset Kirurgisessa Sairaalassa loppuivat. SPR:n puheopetuspaikaksi 1939 tarkoittama tilapäissairaala Unioninkatu 41:ssä otettiin jo 1940 leikattavien halkiolasten käyttöön. Konsultoivana lastenlääkärinä toimi dos., sittemmin prof. T.Salmi. Faltin osallistui hoidon suunnitteluun, ja Soivio, virallinen ylilääkäri, teki leikkaukset yksityissairaala Mehiläisessä. Sinne potilaat kuljetettiin ambulanssilla, ja leikkauksen loputtua taas takaisin. Näin jo vuonna 1940 leikattiin 61 lasta. Vaikka Soivio sai virallisen luvan leikata halkiopotilaita myös SPR Invalidisairaalassa, tilapäissairaala pysyi pääasiallisena hoitopaikkana kesän 1944 suurpommituksiin asti, jolloin talo tuhoutui. Leikkaushoito siirtyi nyt SPR Invalidisairaalan Meltolan parantolaan evakuoituun osaan, josta varattiin 10 vuodepaikkaa (Rintala 1997).

Vielä eläkkeellä Faltin oli pitkään vastavalmistuneen Sairaanhoidon-opiston tiloissa Meilahdessa vuodesta 1940 toimineen SPR Invalidisairaalan leukaosaston ylilääkäri (Rosén 1977). Soivio toimi virallisesti Kirurgisen Sairaalan apulaislääkärinä vielä 1939-40, joskin suurimman osan ajasta de facto vt. apulaisyli-lääkärinä. Senjälkeen hän oli SPR Invalidisairaalan alilääkärinä 1940-48. Sodan loppuvaiheessa ja ns. Lapin sodan aikana hän kuitenkin toimi kenttäsairaaloissa. Näin Faltinin ja Soivion yhteistyö jatkui vielä tiiviinä sekä halkioiden että sotavammojen parissa koko tämän ajan. Faltinin kiinnostus plastiikkakirurgiaan ja huoli sen kehityksestä jatkui. Vielä 74-vuotiaana (1941) hän kirjoitti Lääkärilehteen artikkelin "En i Finland vanlottad gren av kirurgin" (Lapsipuolen asemaan jäänyt kirurgian osa Suomessa). Hän sanoo suoraan, että jäämme kehityksestä jälkeen, jos emme saa plastiikkakirurgista keskusta. Nimenomaan kasvojen luuston ja pehmytosien rekonstruktio-kirurgiaa hän pitää eräänä kirurgian teknisesti vaikeimpana alana. Vielä tällöinkin hän painotti halkioiden keskityksen tarvetta, ja sanoi Kirurgiyhdistyksen olevan suunnitelman takana. Richard Faltin ehti vielä kokea Plastiikkasairaalan synnyn, ja se ilahdutti häntä suuresti (Soivio 1967b), vaikka hän joutui viettämään pitkän ajan loppuelämästään halvaantuneena, puhe- ja liikuntakyvyttömänä, kunnes 1952 pääsi lepoon 85 vuoden kypsässä iässä.

Eräs Faltinin vanhemmista oppilaista, Per-Erik Aschan (1896-1976) syntyi Tammisaaressa vuonna 1896, tuli kirurgian erikoislääkäriksi 1925, väitteli tohtoriksi 1930, ja kävi 1939 plastiikkakirurgian kurssin Wienissä. Pääasiallisen elämäntyönsä hän teki sotilaslääkärinä, ensin vapaussodassa

vielä kandidaattina ruotsalaisessa ambulanssissa, sitten Sotilassairaalan (Tilkka) osastonlääkärinä 1929-44, ja 1945-56 Keskussotilassairaala 1:n (Tilkka) kirurgisen osaston ylilääkärinä. Sota-aikana hän toimi myös sotasairaaloitten ylilääkärinä hoitaen pääasiassa rekonstruktiviskirurgista aineistoa. Virkansa ohella hän piti laajaa plastiikkakirurgista yksityispraktiikkaa, ja leikkasi varsinkin esteettiskirurgisia potilaita, ensin yksityissairaala Concordiassa, sitten Eirassa, pitkään eläkeiän jälkeenkin. Oikeutetusti häntä voidaan pitää esteettisen kirurgian uranuurtajana Suomessa (Sundell 1976, 1996). Hän oli lahjakas ja teknisesti elegantti leikkaaja. Hänen vielä vaikuttaessaan yksityispraktikkona eräs reduktioplastiaa haluava naispotilaani kysyi, pitikö yhä vielä vanha sääntö paikkansa, että rinnan oikea koko oli Aschanin koura! Hän kirjoitti noin 25 tieteellistä tutkimusta, m.m. sotavammojen rekonstruktioleikkauksista (1944, 1951) ja kasvohermohalvauksesta (1955), ja alkoi myös ensimmäisenä Suomessa jo 1950-luvulla transseksualistien sukupuolen vaihdosleikkaukset yhdessä gynekologian professori Paavo Varan kanssa. Vuoden 1962 Nordisk Plastikkirurgisk Föreningin kongressissa Helsingin Säätytalolla hän henkilökohtaisesti esitti auditorion edessä 2 tällaista potilastaan (naisesta mieheksi), jotka esiintyivät paidat ylhäällä ja housut kintuissa! Opettajansa Faltinin tapaan myös Aschan oli innokas erämies.

Välillisesti Aschan oli mukana Suomen anestesiologian kehityksessä, kun Ruotsin ensimmäinen anestesiologi Torsten Gordh demonstroi vuonna 1941 Tilkassa anestesiomenetelmiään Eero Turpeiselle Aschanin sotapalovammojen kasvorekonstruktioleikkauksissa (Tammisto ja Janhunen 1997). Gordhin anestesiologiuralle (sittemmin professori) ratkaisevan sysäyksen taas antoi Ruotsin plastiikkakirurgian uranuurtaja Allan Ragnell, jonka sir Harold Gillies koulutti Englannissa vuosina 1936-37 (Pontén 1997). Ilmeisesti juuri Ragnellin ja Aschanin yhteistyö sotavammojen hoidossa Suomessa toi Gordhin Tilkkaan. Ragnell hoiti suomalaisia haavoittuneita myös Karoliinisessa sairaalassa Tukholmassa. Mainittakoon että myös Helsingin Yliopiston ensimmäinen anestesiologian professori Tapani Tammisto toimi aikoinaan SPR Plastiikkasairaalan anestesiologina.

P.E.Aschan oli Pohjoismaisen Plastiikkakirurgiyhdistyksen puheenjohtaja vuosina 1954-56, kokouksen puheenjohtaja Helsingissä 1954, Tukholmassa 1955, ja kunniajäsen vuodesta 1968. Chirurghi Plastici Fenniae'n kunniajäsen hän oli vuodesta 1969. Hän oli myös kansainvälisen plastiikkakirurgiyhdistyksen (International Confederation for Plastic and Reconstructive Surgery, ICPRS) ensimmäisen kongressin presidenttinä

Tukholmassa vuonna 1955 (1955, Skoog 1957). Professorin arvonimen hän sai vuonna 1957. Valitettavasti hän ei ottanut osaa plastiikkakirurgien koulutukseen eikä jättänyt jälkeensä oppilaita. Ks. myös lukua Yhdistystoiminta.

Em. Ragnellin lisäksi sekä Faltinin, Soivion ja Aschanin luona, että myös muuallakin Suomessa kävi sota-aikana ja heti senjälkeen useita ruotsalaisia tulevia plastiikkakirurgeja vaihtamassa kokemuksia ja oppimassa sotavammojen rekonstruktiohoitoa. Näistä mainittakoon Karl Johan Grenabo, Karl-Erik Hogeman, Bengt Johanson, Tord Skoog ja Sten Stenström. Johanson ja Skoog olivat myöhemmin plastiikkakirurgian professoreja (Hogeman Tandläkarhögskolan'in prof.), ja kaikki muutkin ylilääkäreitä ja nuorempien kolleegojen kouluttajia. Kaikkia näitä pioneereja saamme kiittää ainutlaatuisesta ja pitkäaikaisesta pohjoismaisesta yhteistyöstä.

Jonkinverran plastiikkakirurgista toimintaa ja tutkimusta harjoittivat olosuhteiden pakosta luonnollisesti vielä muutkin. Mainittakoon tässä vain Hornborgin jännesiirrot (1908), Krogiuksen Dupuytrenin kontrakturan etiologiaa (1920), Strählen ruokatorven rekonstruktiota osittain ihopotuksesta (1925), Palménin sahaplastiaa (1927), ja Löfgrenin erilaisten ihonsiirteiden hermotuksen palautumista (1951) koskevat työt.

Kesästä 1944 alkaen aivan jatkosodan lopulta halkiopotilaat leikattiin SPR Invalidisairaalassa, jossa vuoden 1946 loppuun mennessä oli hoidettu jo 399 potilasta. Tällöin lasten yleiskunto oli pitkänä sota-aikana heikentynyt niin, että vuosina 1945-46 erilaisiin kulkutauteihin menehtyi 17 lasta, leikatuistakin 6. Professori Arvo Ylpön myötävaikutuksella saatiin tällöin Lastensairaalaan 10 hoitopaikkaa vuosiksi 1946-48 heidän käyttöönsä. Soivio teki leikkaukset ja SPR vastasi edelleen kustannuksista. Vuosina 1940-48 hoidettiin vaikeista ajoista huolimatta noin 1000 halkiolasta; vuonna 1946 eniten eli 188 lasta. Viime mainittuna vuonna leikattiin maan kaikissa muissa sairaaloissa yhteensä vain 17 halkiolasta, eli 8 % kaikista. Näin keskityksen voitiin sanoa onnistuneen jo aika hyvin. Vuonna 1948 SPR kortistossa oli kuitenkin vielä lähes 600 leikkaushoitoa odottavaa lasta (SPR 1944-48).

Vaikka Suomen Kirurgiyhdistys oli perustettu vuonna 1926, yhtenäisiä

erikoistumissääntöjä ei vielä ollut. Tigerstedt tosin esitti jo 1911 tiettyä minimikoulutusta, jotta lääkäri voisi ilmoittautua jonkin alan spesialistiksi, mutta ehdotusta ei Läkaresällskapetissa hyväksytty. 1910 perustettu Suomen Lääkäriliittokin jätti vielä 1917 päätösvallan tästä paikallisille lääkäriyhdistyksille, ja perusti vasta 1932 spesialistilääkärilautakunnan laatimaan yhtenäiset erikoistumismääräykset ja myöntämään erikoislääkärin oikeudet. Vuonna 1959 tämä tehtävä siirtyi Lääkintöhallitukselle, ja suppeiden erikoisalojen osalta vasta 1988 yliopistoille (Jääskeläinen 1985,1985b,c). Osan 1 lopussa mainittiin lääkärien lukumäärät 1800-luvulla. 1931 Lääkintöhallituksen rekisterissä oli 1014 laillistettua lääkäriä, joista 961 kuului Lääkäriliittoon. Erikoislääkäreitä oli 316, ja heistä kirurgeja 62.